

Azərbaycan COP29 ərəfəsində ekologiya ilə bağlı çoxsaylı yeniliklərə imza atır

Züleyxa Əliyeva

XXI əsrdə ekoloji tarazlığı qoruyub saxlamaq, təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə, su, torpaq və atmosferi çirklənməkdən mühafizə etmək ümumbəşəri problemə çevrilib. Bir tərəfdən dünya demoqrafik artımla "qol-boyun"dur, digər tərəfdən də global istiləşmə, ozon qatının dəşilməsi, təbii ehtiyatların tükənməsi kimi məsələlər ciddi narahatlıq doğurur.

Statistik rəqəmlərə əsaslanaraq söyləmək olar ki, dünyada hər il minlərlə hektar meşə və çəmənlik, bitki örtüyü ilə zəngin yaşıllıqlar məhv edilir. Meşələrin məhv olması Yer kürəsinin münbit qatı hesab olunan torpağın şoranlaşmasına, eroziyaya uğramasına, sürüşmələrin baş verməsinə səbəb olur ki, bu da böyük dağıntılar və fəlakətlərlə nəticələnir.

Bu gün dünyanın əksər ölkələrində ekoloji tarazlığın pozulmasından yaranan problemlərin aradan qaldırılması üçün müxtəlif diskussiyalar, müzakirələr aparılır. İndi Yer kürəsinin hər hansı regionunda baş verən təbii fəlakət təkcə həmin ərazinin deyil, bütün dünyanın problemi sayılır və onu aradan qaldırmağın yolları birgə axtarılır. Demək olar ki, artıq dünyanın itirə biləcəyi meşələr, çəmənliklər, bitki örtüyü ilə zəngin sahələri qalmayıb. Odur ki, "qırmızı xətt"i keçmək daha ağır fəlakətlərə yol açar bilər.

Noyabrda Bakıda keçiriləcək BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasında (COP29) insanların sağlam mühitdə yaşaması və təbii sərvətlərdən rəşional istifadə edilməsi, xalqın rifahının yaxşılaşdırılması üçün davamlı tədbirlər görülməsi haqqında məsələlərin müzakirəsi ön planda olacaq. Bu gün biomüxtəlifliyin qorunması və ekosistemin müəyyənləşdirilməsi və davamlılığının artırılması üçün həyata keçirilən ekoloji siyasət gələcək nəsillərin təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə etməsinə hesablanır. COP29 dünyada baş verən təbii fəlakətlərin, eləcə də süni faciələrin yaranmaması üçün iqlim dəyişikliklərinə qapı açan nəsnelərin aradan qaldırılması yollarını da müzakirə edəcək. Bu baxımdan deyə bilərik ki, Azərbaycanda həyata keçirilən sosial-iqtisadi inkişaf strategiyası ekoloji problemlərin operativ surətdə yoluna qoyulmasına, ətraf mühitin mühafizəsi istiqamətində ardıcıl və səmərəli tədbirlərin görülməsinə əlverişli şərait yaradıb.

Hazırda tarazlığı pozulmuş ekoloji mühitin bərpasında poli-etilen və plastik qablaşdırma materiallarının idarə olunması, istilik effekti yaradan qaz tullantılarının azaldılması, habelə ekoloji təmiz nəqliyyatdan istifadənin genişləndirilməsi, meşələrin və yaşıllıqların artırılması, mühafizəsi, su hövzələrinin çirklənmədən qorunması, təbii sərvətlərin axtarışı, kəşfiyyatı və hasilatı prosesində ətraf mühitə təsirin aradan qaldırılması prioritet istiqamətlərdəndir. Bu sadalananların Azərbaycanda elan olunan "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili"ndə qabarıq formada hallandırılması ekologiyaya və təbii sərvətlərə qarşı daha həssas yanaşmağın vacibliyini tələb edir. Ötən illərdə bir sıra iri su hövzələrinin tikilməsi, torpaqları şorandan təmizləmək üçün drenaj sistemlərinin qurulması, Bakı şəhərində və onun ətrafında yaşıllıqlar, Xəzərsahili qumluqlarda torpaqların eroziyasının qarşısının alınması məqsədilə meşə zolaqlarının salınması, flora və faunanın qorunub saxlanması və genişləndirilməsi üçün təbiət qoruqları və yasaqlıqların yaradılması kimi işlərin görülməsi həmin tələbdən doğur.

Ermənistanın 30 ilə yaxın yeritdiyi işğalçılıq siyasəti Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun ekoloji mühitini təhlükə altına almışdı. Regionun talan edilməsi, bu torpaqlarda flora və faunanın məhv edilməsi bütün Qafqazın ekoloji durumuna çox böyük mənfi təsir göstərmişdi. Tək bircə fakt: erməni işğalçıları Qubadlı, Füzuli və Cəbrayıl rayonlarının ərazisində yaşı 1600, 900 və 500 il olan Şərq çinarlarını məhv etmişlər. Həmin ağacların yerində bitən 2 metrə qədər pöhrələr bu qədim çinarların son illərdə kəsildiyini təsdiqləyir. 44 günlük Vətən müharibəsində əldə edilən zəfərdən sonra Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi tərəfindən işğaldan azad edilən ərazilərdə meşə zolaqlarının, fauna və floranın, xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin, su ehtiyatlarının, faydalı qazıntı yataqlarının qiymətləndirilməsi və həmin ərazilərdə ekoloji tarazlığın bərpa olunması ilə bağlı təkliflərin hazırlanmasına başlanmışdır.

Artıq Qarabağın ekologiyasına vurulan yaralar sağalmağa başlayır. Oğurlanan, talan olunan sərvətlərin yerini doldurmaq yönündə böyük işlər görülür. Təkcə 2023-cü il ərzində Zəngilan rayonunda 14,4 min ədəd müxtəlif cinsli ağacdən doldurma-bərpa əkinlərində istifadə olunub. Füzuli, Zəngilan və Ağdam rayonları ərazilərində, əsasən, Şərq çınarı olmaqla minlərlə müxtəlif növ ağac əkilib, pəlid və digər meşə ağaclarının toxumları səpilib. Ağacəkmə aksiyaları Qubadlıda, Cəbrayılda da aparılır. İşğaldan azad olunmuş bütün ərazilər minalardan təmizlənilib təhlükəsiz vəziyyətə gətirildikcə ağacəkmə tədbirləri də davam edir.

Qeyd edək ki, bu cür aksiyalar Azərbaycanın bütün regionlarında keçirilir. Bununla yanaşı, nə yazıq ki, hərdən ağacların kəsilməsi hallarına da rast gəlirik. Vaxtilə Ulu Öndər Heydər Əliyev demişdi ki, bir ağacı kəsən sanki mənim bir qolumu kəsir. Ekoloji məsələlərə həsr olunmuş yığıncaqların birində Prezident İlham Əliyev də ağac kəsilməsinə qarşı sərt təpki göstərmişdi: "Ağacəkmə kampaniyası zamanı on milyondan çox ağac əkilibdir və bu proses davam etdirilir. Ona görə biz ekoloji vəziyyətlə bağlı məsələləri daim diqqət mərkəzində saxlayırıq. Ancaq ictimaiyyəti də, məni də narahat edən məsələ ağacların kəsilməsi məsələsidir. Buna yol vermək olmaz. Hesab edirəm ki, biz burada daha da ciddi məsuliyyət tətbiq etməliyik. Ağacəkmə tam şəkildə dayandırılmalıdır".

Təbii ki, "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili"ndə bu kampaniyanın aparılması həm də COP29-a hazırlıqlarla bağlı görülən işlər sırasındadır. Başa çatdırılan işlərin müstəvisindən, eləcə də COP29-un fəaliyyət dairəsindən baxanda görmək olur ki, Azərbaycan gələcəkdə də ekologiya sahəsində böyük yeniliklərə imza atacaq.